

160314

Handläggare: Marie-Louise Luther,
Astma- och Allergiförbundet

Synpunkter till utredningen att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro (U 2015:119)

Bakgrundsfakta om allergisjukdom bland barn och unga

Andelen barn med läkardiagnos för någon allergirelaterad sjukdom var 22 procent 2011, vilket är en ökning från 19 procent 2003). Förekomst av läkardiagnosticerad astma hos barn har ökat från drygt 6 procent 2003 till ca 9 procent 2011 (för 12-åringar). Astma är numera den vanligaste kroniska sjukdomen i barndomen och påverkar fler än 150 000 barn och ungdomar under 18 år. Bland 12-åringar ökar även allergisnuva och idag uppger 13 procent att de har detta. Bland 12-åringar har För tonåringar har olika undersökningar visat en förekomst av astma på 14-16 procent och för allergisnuva 28-39 procent. De vanligaste miljöfaktorerna som kan ge astma, allergisnuva och andra överkänslighetsreaktioner är pollen, pälsdjur och födoämnen.¹⁾

Fakta och erfarenheter om frånvaro hos elever med astma, allergi och annan överkänslighet:

- Barn med astma har i genomsnitt 2-15 fler sjukfrånvarodagar per år än barn utan astma och 4 procent av barnen hade varit hemma från skolan mer än 30 dagar. Bland barn med astma hade 34 procent varit hemma från skolan under senaste året på grund av sin sjukdom. 1)
- Vissa studier visar på att elever med pollenallergi presterar sämre under pollen-säsongen och att de påverkas olika mycket. Pågående allergisymtom och allergimediering ökade risken för att få oväntat dåligt betyg vid prov under pollensäsong. 1) Elever med pollenallergi upplever att allergin påverkar deras vardag under pollen-säsong, bland annat att man inte kan delta på idrotten, friluftsdagar, svårt på raster utomhus i skolan, frånvaro som gör att man missar mycket i skolan, trötthet och koncentrationssvårigheter. 4) 40 procent (39 av 89) av tillfrågade medlemmar i Unga Allergiker svarar att deras betyg påverkats av astma/allergi. 3)
- 50 procent (47 av 94) av tillfrågade medlemmar i Unga Allergiker uppger att de missat undervisning på grund av sin astma/allergi. De flesta har kommenterat att idrott är de ämne som de missat, men NO, hemkunskap, slöjd och svenska nämns också. Flera påpekar att de inte kan vara med på utflykter och idrottsdagar. 3)

- I en medlemsundersökning i Astma- och Allergiförbundet om vilka tre områden i skolan som bör prioriteras svarar flest (av 626 svarande) fukt/mögelproblem, ventilation samt planering av verksamheten så elever med allergi kan delta på samma villkor som andra. 5)

Det finns en rad problem när det gäller anpassningen av skolan till de behov som barn med överkänslighet har enligt Socialstyrelsens rapport 1):

- Ett generellt förebyggande allergiarbete bedrivs sällan. Istället arbetar man i huvudsak med anpassningar kring enskilda barn med speciellt svåra besvär och ofta med särlösningar som pekar ut barnet.
- Många skollokaler uppfyller inte de regler som finns när det gäller exempelvis ventilation, fuktskador och städning (se även nationellt tillsynsprojekt om inomhusmiljön i skolan, 2). Fuktskador, bristfällig ventilation och städning är riskfaktorer som förvärrar astma, allergi mm.
- Rutiner för att servera anpassad kost brister ibland och barn och ungdomar måste återkommande söka akut hälso- och sjukvård efter att de serverats mat de inte tål. Rutinerna för kommunikation mellan skolan, barn och föräldrar behöver utvecklas.
- Flera olika regelverk är tillämpliga när det gäller skolan och elever med allergi, bland annat skollagen, miljöbalken, arbetsmiljölagen och livsmedelslagen. Uppgifter och ansvar för enskilda frågor uppfattas ofta som oklara av skolorna.
- Aktörerna på samtliga nivåer inom skolan har behov av ökad kunskap om gällande lagstiftning, allergi och överkänslighet och praktisk information om de anpassningar som kan behövas i skolan när det gäller undervisning, miljö och kost, hantering av akuta överkänslighetsbesvär samt förhållningssätt och kommunikation kring överkänslighet och bemötande av elever med sådana besvär.

Förslag till åtgärder för att förbättra situationen för elever med allergi i skolan:

- Ge en myndighet i uppdrag att ta fram en **samlad nationell strategi för allergi-sjukdomar**. Det bör finnas en nationell myndighet som ansvarar för allergifrågor och allergiinformation eftersom frågorna är kopplade till så många olika områden och det finns ett stort behov av samlad information om allergier till kommuner och skolor.
- **Formaliserat samråd** mellan de myndigheter som bedriver tillsyn av arbetsmiljön i skolan så att tillsynen samordnas bättre
- **Informations- och utbildningsinsatser till skolpersonal** för ökad kunskap om allergi och annan överkänslighet (Unga Allergiker och SCUF bedriver projektet LAGA skolan, ett Arvsfondsfinansierat projekt för att bland annat ta fram ett handledningsmaterial om allergi till skolor). I undersökning till medlemmar i Astma- och Allergiförbundet (626 svar) svarar flest att information till rektor bör prioriteras, därefter information till måltids-personal och städpersonal. Många har kommenterat att de tycker att all skolpersonal som har med barnen att göra, inklusive klasslärare och fritidspersonal, men även föräldrar och elever bör få information. **Informationen bör ges åter-**

kommande varje termin eftersom förändringar kan ha skett. Särskilt viktigt med information som rör rutiner kring t ex pälsdjur, dofter, mat.

- **Elevhälsan måste ha tillräckliga resurser** att bedriva ett förebyggande arbete för elever med kronisk sjukdom som allergi (förslagsvis max 400 elever per heltidsanställd skolsköterska). Tydliga rutiner för informationsöverföring från barnhälsovård till skolhälsovård samt mellan skolans olika stadier, tas fram. Personal inom elevhälsan ska ges kontinuerlig fortbildning om astma, allergi och annan överkänslighet. Skolsköterskan bör tillsammans med studie- och yrkesvägledaren bedriva medicinsk studie- och yrkesvägledning. Skolhälsovården ska åläggas att utarbeta rutiner för säkert omhändertagande av akut allergisk reaktion.
- **Mer kunskap i lärar- och rektorsutbildningarna behövs** om allergi och vilka anpassningsbehov som kan finnas. Det bör finnas en samordnad information som är baserad på fakta och den senaste kunskapen inom forskningen från en nationell myndighet.
- Uppmana skolor **att bedriva ett generellt allergiförebyggande arbete** (exempelvis genom att använda den digitala checklistan allergironden som tagits fram av Astma- och Allergiförbundet).
- **Anpassning av verksamheten** behöver göras utifrån elever med allergi, exempelvis när det gäller upplägg av idrottslektioner, planering av nationella prov (ej under pollensäsong), utflykter/idrottsdagar/skolresor, att inte ta in läshundar i skolan utan riskbedömning mm. Mer information på webbsidan www.barnmedallergi.se
- **Tjänster för allergikonsulenter** behöver inrättas i alla landsting/ regioner, i vissa större landsting kan det behövas flera. Vem som ska vara huvudman för allergikonsulenterna kan behöva utredas.
- **Upprustning av skollokaler** och åtgärder av brister i den fysiska arbetsmiljön i skolan bland annat ventilation, fuktskador och städning (som kan förvärra allergisymtom). Regeringen har beslutat om statligt stöd för upprustning av skollokaler på totalt 1 miljard under 2016-18 (den så kallade skolmiljarden). Kommunerna behöver dock prioritera upprustning av skollokaler i sin budget.
- **Skolverket behöver få i uppdrag att tillsammans med andra skolmyndigheter som SPSM ta fram en vägledning** om hur och under vilka förutsättningar **läshundar** får införas i skolan.

Maritha Sedvallson
förbundsordförande
Asthma- och Allergiförbundet

David Lindvall
ordförande
Unga Allergiker

Bilaga 1.

Rapporter och underlag att beakta i utredningen om allergi och annan överkänslighet och källor:

- Rapporten Allergi i förskola och skola, Socialstyrelsen 2013. 1)
- Inomhusmiljön i skolan – ett nationellt tillsynsprojekt 2014-15, Folkhälsomyndigheten 2)
- Medlemsundersökning hur skolan upplevs med utgångspunkt i astma, allergi eller annan överkänslighet, Unga Allergiker 2014. 3)
- Medlemsenkät om pollenallergi, Unga Allergiker. 4)
- Medlemsenkät om skola och allergi, Astma- och Allergiförbundet 2012. 5)
- Avhandlingen "The voice of the patient - patient-reported outcomes in respiratory allergic disease, with special focus on health-related quality of life" 2013, Hampus Kiotseridis, doktorand vid Lunds universitet samt barnläkare vid Skånes universitetssjukhus; http://www.med.lu.se/nyheter/131204_pollenallergi 6)